

“Məktəbdə verilən bulkanı çantamda gizlədib, xəstə anama gətirirdim”

Aqşın Babayev: “Atam dedi ki, ərləri müharibədə döyüşən qadınları küçədə görəndə utanırdım”

Müharibənin böyüdüüyü uşaqlardandır. Həmin dövrdəki aclıq, səfəlt, çətinlik, çörək növbələri indi qədr də xatirələrindən silinmir. Deyir ki, onun uşaq illərində çörək o qədər müqəddəs və əlçatmaz idi ki, bu gün də kimsə çörəyə hörmətsizlik, yaxud israfçılıq edəndə hiddətlənir.

Müəssisimiz II dərəcəli dövlət müşaviri, əməkdar jurnalist, filologiya elmləri doktoru, professor, Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin kafedra müdiri Aqşın Babayevdir.

“BİLƏCƏRİYƏ QƏDƏR PİYADA GETDİK”

Həmsöhbətimiz 1936-cı ildə Bakıda ziyalı ailəsində anadan olub. Uşaq illəri müharibə illərinə təsadüf edib. Atasını müharibəyə yola salması, qarşılıması bu günə kimi yadıradır: “Atam müharibəyə gedəndə 5 yaşım var idi. Nənəmlə birlikdə atamı Biləcəriyə yola saldıq. Heç bir nəqliyyat vasitəsi yox idi. Həmin gün Biləcəriyə qədər piyada getdik. Nənəm məni aparmaq üçün bir qəmbər daş götürmüşdü, onu atırdı, deyirdi ki, Aqşın, get ona çat. Mən də qaça-qaça gedib daşı götürdüm. Nənəm mənə çatanda yenə daşı atırdı... Gəlib Biləcəriyə çatdıq. Əşgərlər gözləyirdi. Atam məni görüb qucaqladı. Atam gedəndə, ardınca çox qışqırdım, hamı kövrəlmişdi...”

“O QADINLARDAN UTANIRDIM”

Müəssisimiz deyir ki, atası vəzifədə olduğu üçün onu müharibəyə aparmırdılar. Lakin o, könüllü şəkildə getmək üçün müraciət edib: “Atam Həmkarlar İttifaqı Mədəniyyət İşçiləri Respublika Komitəsinin sədri idi. Hətta mədəsinə xəstəlik də var idi. Amma atam mədəsinin sağlamlığını sübut edən sənəd çıxartdırıb, könüllü müharibəyə yollandı. Sonra Stalinqradda yaralandı və qayıtdı. Çox uzun illər sonra atamdan soruşdum ki, sən niyə getdin? Sənə bir şey olsaydı, biz yetim qalacaqdıq. Atam dedi ki, ərləri müharibədə döyüşən qadınları küçədə görəndə utanırdım. Atam müharibədən xəstəxanaya göndərilmişdi. Xəstəxanadan evə gələndə bizə xəbər etməmişdi. Yadımdadır, ilk dəfə atamı görəndə o qədər sevindim ki, pilləkənlərdən yıxılıb, dizlərim qan içində ayaqları altına düşdüm”.

“ONLAR BİZİM ATAMIZI ÖLDÜRÜRDÜ, BİZ İSƏ...”

Balaca Aqşın dəccəlli və açıq sözlülüüyü ilə həmyaşıdlarından fərqlənib: “O dövrdə Novruz bayramını qeyd etməyi bizə qadağan etmişdilər. 5-ci sinifdə oxuyurdum, məktəb direktoru, eyni zamanda tarix müəllimimiz idi. İçəri girdi, giren kimi dedim ki, müəllim, bayramınız mübarək olsun! Sinif birinə deydi... Məni lövhənin qabağına çağırdı. Dedi ki, sən bilmirsən ki, bizim bayramımız Novruz bayramı deyil? Məni cəzalandırdılar və valideynimi məktəbə çağırdılar. Alman əsirlər təhsil aldığı 1 sayılı məktəblə üzbuüz hündür bina tikirdilər. Alman əsirlərini Bakıya getirib, işlədirdilər. Biz evdə veri-

lən çörəkləri də taxtaların arasından onlara verirdik. İndi mənə qəribə gəlir ki, onlar bizim atamızı öldürürdü, biz onlara çörək verirdik”.

“NƏNƏM NƏFƏSİ İLƏ ƏLLƏRİMİN DONUNU AÇIRDI”

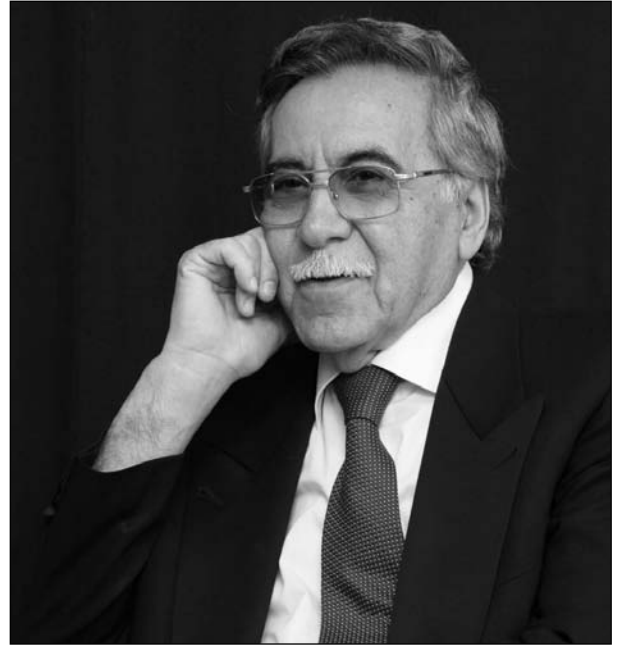
Müharibə illərinin ən ağır günlərdən biri çörək növbələri idi. Çörək növbələri Aqşın Babayevin də xatirəsində silinməz izlər qoyub: “Atam müharibədə idi, anam isə xəstə yatırdı. O zaman bizə orta məktəbdə balaca bulka paylayırdılar. Bundan başqa, suda bişmiş makaron və yaxud vermişel verirdilər. Müəllimlərə də nəzarət etməyi tapşırırdılar ki, şagirdlər onlara verilən bulkanı və yeməyi evlərinə aparmasınlar. Bir gün bizə verilən bulkanı anama aparmaq üçün çantamda gizlətdim. Heç demə, bunu Güllü müəllimimiz görübmiş. Gəldi dedi ki, Aqşın, bulkanı hansı? Dedim yemmişəm. Dedi çantanı boşalt. Çantanı boşaltdıqda bulka yerə düşdü. Ağlaya-ağlaya dedim ki, anam xəstədir, bu bulkanı onun üçün aparıram. Gördüm müəllimlərin səsi çıxmır. Başımı qaldırıb gördüm ki, müəllimləm də ağlayır. Mənə dedi ki, sən bulkanı ye, ondan sonra səni evə buraxacağam. Sonra çantasından bir bulka çıxardı, dedi ki, bunu da anama apararsan. Bəlkə də öz payı idi. Bax, bu cür müəllimlərimiz var idi. Müharibədən sonrakı illər-

də də çörək növbələrində dayanırıdım. Yaşlı qadınlar məni qabağa itələyirdilər ki, uşaqlar, qoy çörəyini alsın, soyuq dəyər, hava şaxtalıdır. İnsanlar arasında belə mehribanlıq vardı. Bir dəfə də yadıma gəlir. Axşamlar işıqları söndürürdülər. Qaranlıqda çörək aldım. Çörək “buxanka” idi, hər ailənin öz payı vardı. Aldığım çörəyin üstünə ayrıca bir parça da kəsib qoymuşdular. Qar yağmışdı. O parça çörək düşdü. O qaranlıqda onu güc-bela ilə tapdım. Əllərimi don vurmuşdu. Nənəm nəfəsi ilə əllərimin donunu açırdı. Biz küçəyə oynamağa gedəndə anam yalvarırdı ki, çox atlanıb-düşməyin, tez acırsınız, çörəyi çatdırıb bilmirəm. Mən indi də bu yaşım da görsem ki, yerdə çörək var, əyilib onu götürür, kənara qoyuram”.

“BUZ HEYKƏL”-DƏN ƏDƏBİYYATA GƏLƏN YOL...”

Müəssisimiz istər məktəb illərində, istərsə də universitet illərində yaxşı oxumağı ilə həmyaşıdlarından seçilib. Deyir ki, evlərində dərs oxumağa şəraiti olmasa da, heç vaxt hazırlıqsız getmədi: “Mən həmişə əlaçı olmuşam. Amma baxmayaraq ki, atam vəzifədə idi, ev şəraitimiz yaxşı deyildi. Bir otağımız var idi, orada bir stol var idi. Axşam o stolu qırağa çəkirdilər, yerə yatırıdılar. Atamın bir xalası qızı var idi. Bir gün anam ona danışdı ki, mənim uşağım yaxşı oxu-

yur, amma şəraiti yoxdur. Sitərə xala tək yaşayırdı. Özü də dağ kimi qadın idi. Anama dedi ki, ay Tükəzban xanım, qoy Aqşın məktəbdən çıxsın gəlsin bizə, mən onu yedirdim, oturmaq dərsini eləsin, axşam da qayıtsın evə. Sitərə xala çox yeyirdi və mənə də hər dəfə yedirtməyə çalışırdı. Dərsimi eləməyə vaxt çatmırdı. Ona görə daha ora getmədim.”

Həmsöhbətimiz deyir ki, məktəb illərində riyaziyyatı çox sevir və mükəmməl bilib. Lakin bir hekayə onu ovsunlayaraq ədəbiyyata gətirib: “Orta məktəbdə oxuyanda riyaziyyatı çox yaxşı bilirdim. Riyaziyyat müəllimim elə bilirdi ki, sənədlərimi universitetin fizika-riyaziyyat fakültəsinə verəcəyəm. Riyaziyyat müəllimimiz eşidəndə ki, sənədlərimi filologiya fakültəsinə verirəm, bizə gəldi. Atama dedi ki, Aqşın şeir, hekayə yazsa da, sənədlərini fizika-riyaziyyat fakültəsinə versin, atam da həmin müəllimə cavabında bildirmişdi ki, mən Aqşını məcbur edə bilmərəm, həvəsi ədəbiyyata olduğu üçün o sahəyə də gedir. 6-7-ci sinifdən mənə ədəbiyyata meyil oldu, şeirlər yazmağa başladım. Ədəbiyyat müəllimim bir gün xəstələndiyi üçün dərse gəlməmişdi və onu başqa bir ədəbiyyat müəllimi əvəz etməli oldu. Həmin müəllim əlində kitabla sinfə girdi və dedi ki, sizə bir hekayə oxuyacağam. Müəllim Ənvər Məmmədخان-ının “Buz heykəl” hekayəsini oxuyandan sonra ədəbiyyata daha da bağlandım. Elə bil həmin hekayə məni ovsunladı”.

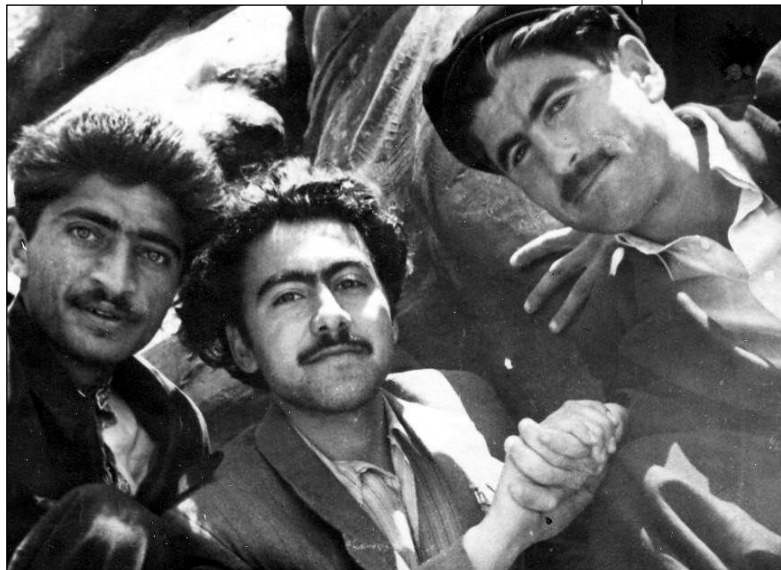
Həmsöhbətimizin tələbəlik illəri də oxumaq və işləməklə keçib: “Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuşam. Ali məktəbdə Həmid Araslı, Əli Sultanlı, Əkrəm Cəfər, Feyzulla Qasımlı, Məmməd Arif Dadaşzadə, Cəfər Xəndan kimi böyük alimlər mənə dərs deyib. Yadımdadır, bizim müəllimimiz professor Əli Sultanlı “Roma ədəbiyyatı müntəxəbatı” hazırlamışdı və onu (rus dilində olan əsərləri) tərcümə etmək üçün tələbələrə paylamışdı. Biz tərcümə etmişdik. Həmin tələbələr - Yaşar Qarayev, Tofiq Hacıyev, Arif Şəfiyev, Şamil Salımanov və digərləri sonradan elm sahəsində özərlərinə layiqli yer tutdular. Beləliklə, 1959-cu ildə kitab çap olundu. Artıq tələbə ikən kitab əlimizdə idi. Mənim tərcümə etdiyim pyes də həmin kitabda yer almışdı”.

“İLK SEVGİMƏ QOVUŞDUM”

İlk sevgisinə gəldikdə isə Aqşın Babayev məktəb illərində Müzeyyen adlı sevdidi qızla ailə həyatı qurub: “Orta məktəbdə oxuyanda mənimlə bir qız oxuyurdu. O vaxt da mən şeir yazırdım. Bir gün ədəbiyyat dərnəyində dərnəyin rəhbəri poemam haqqında məruzə etməyi mənim indiki həyat yoldaşıma tapşırırdı. O vaxt ürəyimi açmasam da, bir-birimizə rəğbətimiz var idi. İndiki kimi deyirdi, biz utanırdıq, çəkinirdik. Mənimlə bir sinifdə Ənvər adlı oğlan oxuyurdu. Bu adamın cəsarəti çatmadı ki, Rəna adlı bir qıza “səni sevirəm” desin. Uzun illər sonra Ənvərlə Rəna bir-birlərinə rast gəlirlər və sevgiləri ni o vaxt deyirlər. Amma biz Ənvərlə Rəna kimi olmadıq... Yoldaşım ilə birlikdə 10-cu sinfi bitirdik. Birlikdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olduq. O, alman dilini çox gözəl bilirdi və istəyirdi alman dili mütəxəssisi olsun. Mən isə dedim bir yerdə oxuyaq. O da filoloq oldu”.

“BİR YOLU TUTUB GEDİN...”

Sonda gənclərə məsləhət verən müəssisimiz vurğuladı ki, eger gənclər uğur qazanmaq istəyirlərsə, qarşılılarına bir məqsəd qoyub, onun ardınca gətsinlər: “Mən həm müəllim, həm nasir, həm ədəbiyyatşünas, həm əməkdar jurnalistəm. Gənclərə məsləhətim odur ki, bir yolu tutub gətsinlər. Pərakəndə olmaq mənə genetik xüsusiyyətdir. Mənim atam həm rəssam idi, həm partiya işçisi, həm rejissor, həm yaxşı aktyor idi. Tar çalırdı, tar, saz düzəldirdi, yaxşı səsi də var idi. Mən həmişə gənclərə məsləhət görmüşəm ki, bir yolu tutub, axıra qədər gətsinlər. Hansı sənəti seçirsinizsə seçin, bir yolun yolçusu olun. Mən bir yolu tutub gedən insanlara qıtbə edəirəm. Bir yolu tutub gedən insanlar daha çox uğur qazanırlar”.

Aygün ƏZİZ